

Felkelők, terroristák és halálbrigádok a iraki konfliktusban

Bíró Noémi–Wagner Péter

Az iraki háború jelentős átalakuláson ment keresztül négyéves történetének első negyedében. A Szaddám-rezsim elmozdításának és egy új, demokratikusan választott Amerika-barát adminisztráció felállításának célkitűzésével induló háború irányítása hamar kicsúszott a megszálló hatalmak¹ kezéből, és széles körű felkelés bontakozott ki a megszállókkal szemben. Ebben a fegyveres küzdelemben egyre hangsúlyosabb elemmé vált az egyes felekezetek és etnikumok közötti viszály. Mindezek hatására a gyors katonai sikerre számító Koalíciós Erők – az Egyesült Államok és a hozzá csatlakozó számtalan ország Nagy-Britanniától Ausztrálián keresztül Magyarorszáig (utóbbi esetében 2004 decemberéig)² – egy olyan elhúzódozó, véres konfliktus résztvevőivé váltak, amit nem láttak előre, amire nem voltak felkészülve, és amit jórészt nem tudtak, hogyan kell felszámolni.

A tanulmány elsősorban az iraki felkelést és a rá adott új amerikai katonai választ vizsgálja, nem tér ki a konfliktus kezelésének nem katonai aspektusaira, bár tisztában vagyunk vele, hogy a probléma megoldásához legalább ugyanakkora szükség van a szunnita közösség politikai reintegrációjára, valamint az eddig elhanyagolt újjáépítés felgyorsítására.

Először az általunk használt fogalmakat tisztázzuk: mivel is állunk valójában szemben Irakban? Polgárháború vagy felkelés van az országban, illetve hogyan kapcsolódik mindezekhez a terrorizmus fogalma? A második részben az iraki felkelésben részt vevő fegyveres csoportokat mutatjuk be, kitérve alkalmanként erejükre, társadalmi bázisukra, céljaikra. Az írás harmadik része az iraki felkelés kezelésében kulcsszerepet játszó Egyesült Államok felkelés elleni doktrínáját vizsgálja, az azt körvonalazó, 2006 végéig érvényben levő katonai kézikönyv, az FMI 3-07.22³ és az azt felváltó FM 3-24⁴ összehasonlításával. A tanulmány utolsó fejezete a Bush-adminisztráció új Irak-stratégiájának katonai vonatkozásait ismerteti egyrészt a *Bagdadi biztonsági terv*, másrészt az ehhez kapcsolódó létszámnövelés katonai és biztonsági aspektusainak bemutatásával.

Az iraki konfliktus – fogalmi tisztázás

Az iraki konfliktus a felkelés (insurgency) mint aszimmetrikus hadviselési típus egyik eklatáns jelenkori példája. Nem vegytiszta kategória, inkább olyan, átfogó megjelölés, amely az államon belüli, politikai motivációjú fegyveres konfliktusokat írja le. Megtalálhatók benne a polgárháborútól a függetlenségi háborúig sokféle konfliktustípus elemei, amelyek – a terrorcselekmények eszközével kiegészülve – egymással párhuzamosan jelennek meg.

Az erőszaknak alapvetően négy fő forrása van Irakban: 1. a szunnita arab felkelés, 2. az al-Káida és a hozzá kapcsolódó dzsihádisták csoportosulásai, 3. a síita milíciák és halálbrigádok, valamint 4. a szervezett bűnözés. A szunnita-síita vegyes lakosságú Bagdadban és környékén a felekezetek közötti erőszak dúl. Az északnyugati tartományok (főleg Anbár és Dijala) a szunnita felkelés és az al-Káida tevékenysége miatt forronganak, miközben Anbár és a főváros egyben a szervezett bűnözés által leginkább sújtott terület. Bászrában és délen a síiták közötti belső hatalmi harcok rontják a helyzetet. Az etnikailag, illetve felekezeti vegyes összetételű iraki városokban szintén mindennaposak a fegyveres összetűzések. Az ország legstabilabb részei az északi kurd tartományok és a síita dél egyes területei.

A konfliktus jellegét a polgárháború–felszabadító háború–terrorizmus háromszögben lehet értelmezni. A polgárháborús jelleg a felekezetek közötti mind intenzívebb erőszak erősíti, a felszabadító háború a koalíciós csapatok elleni támadásokban lelhető fel, míg a civil lakosság ellen irányuló, mindennapos öngyilkos merényleteket és autórobbantásokat, mint terrorcselekményeket nem kell bemutatni. Ezek az egymással párhuzamosan létező jellegzetességek azonban olyannyira összemosódnak, hogy a fegyveres harc, amivé kulminálnak, a hagyományos konfliktusokra alkalmazott kategóriákkal aligha írható le. Ez ugyanakkor a 20. század végi és 21. századi felkelések – Irak mellett például Afganisztán, Csecsenföld – természetének sajátossága, nem pedig az iraki válság immanens és kizárólagos jellemzője.⁵

A továbbiakban tehát a felkelés elnevezést használjuk az iraki konfliktus leírására, ami azért is indokolt, mert ez az az átfogó terminológia, amelynek tartalma felöleli mindazokat a hadviselési formákat, háborús eszközöket és módszereket, amelyekből a jelenlegi iraki háború áll. Mindenesetre hozzá kell tennünk, hogy ezt a megnevezést a konfliktustípus leírására használjuk, s nem nevezhetünk minden Irakban harcoló fegyverest ugyanígy felkelőnek: az al-Káida harcosai nem felkelők, hanem terroristák, akik részt vesznek az iraki felkelésben.

Az iraki felkelés általános jellegzetességei

Az iraki felkelés – a jelenkori felkelésekhez hasonlóan – az állam működésképtelenné válása vagy szétesés után alakult ki. A konfliktust az Irakot megszálló koalíciós erők kezdeményezték, míg abban a felkelők stratégiaileg reaktív szerepet töltek be. A felkelés célja tehát – a klasszikus felkelésekkel szemben – nem elsősorban a hatalom megszerzése, a meglévő politikai intézmények átvétele, hanem a megszálló hatalom kiűzése, valamint annak a vákuumnak a betöltése lett, ami az addig hatalmon lévő kormányzat összeomlása miatt a politikai térben kialakult. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert a konfliktus csaknem minden jellegzetességét ez a reaktív szerep határozta meg.

A felkelőket nem pozitív célok motiválják, nem építeni vagy felépíteni akarnak valamit – egész tevékenységük a tagadásra épül. A közös cél, a megszálló koalíciós erők Irakból való kiűzése érdekében mindent támadnak, ami a megszállás következményeképpen jött létre. A koalíció számára a sikert a működőképes, önálló iraki állam létrejötte jelenti. A felkelők ennek lerombolására, illetve a jelenlegi, csaknem légtüres politikai tér *status quo*jának fenntartására törekednek. A kormányzás, az államapparátus irányításának megszerzése helyett a meglévő intézményrendszer megbénításáért és tönkretételéért harcolnak. Provokációs tevékenységükkel a koalíció (és az általuk illegitimnek tekintett iraki kormány) támogatásának aláásását és stratégiai kimerülését célozzák annak érdekében, hogy elhagyják Irakot.

Ébbe a képbe illeszkedik a konfliktus polgárháborús dimenziója is: a polgárháború kirobbantása, illetve intenzifikálása és az iraki politikai folyamatok aláásása nem hoz a felkelőknek győzelmet, de megtagadja azt az iraki kormányzattól és az Egyesült Államoktól is. A felekezetek közötti még pusztítóbb fegyveres erőszak a megszálló erők és az új iraki kormányzat hitelét rombolja, rávilágítva arra a tényre, hogy képtelenek biztonságot teremteni és megvédeni a lakosságot.

Ugyanakkor a koalíció kiűzésén és az iraki államszervezet ellehetetlenítésén kívül nincs a felkelőket összekötő semmilyen kapocs – nincsenek az egész országra vonatkozó pozitív céljaik sem politikai, sem más értelemben. Nemcsak az uralkodó politikai erőt akarják leváltani, hanem az egész fennálló rendszert törekszenek megdönteni. Ám nem tudnak megfogalmazni célkitűzést azt illetően, hogy milyen más állam- vagy kormányzati forma fogja ezeket helyettesíteni, milyen új államapparátus fogja átvenni a helyüket. Csak a fennálló, etnikai-felekezeti törésvonalak mentén szétszakadt politikai térből akarnak saját maguk számára minél szélesebb szeletet kihasítani, de nem tudnak az egész iraki nép számára vonzó alternatívát felmutatni.

Az egységes vagy közös vízió hiánya megmutatkozik abban is, hogy a konfliktus négy éve alatt nem alakult ki semmilyen egységes szervezet vagy komolyabb együttműködés a felkelők között. *Az iraki felkelés tömegmozgalom – tömegszervezet nélkül.* A fegyveresek kicsi, különálló és egymással is versengő vagy inkább harcoló, időnként

pedig taktikai szinten együttműködő csoportokban harcolnak a saját céljaik és programjuk érdekében és szerint.⁶

E csoportok számára csak részben a helyi lakosság, s emellett a globalizált internetes kommunikáció teremti meg a stratégiai hátországot (morális és pénzügyi támogatás, utánpótlás stb.), azon keresztül kommunikálnak, terjesztik a tervezéshez és hírszerzéshez kapcsolódó információkat. Ezzel megjelenik az egész világra kiterjedő közönség, ami azonnali eszköz célkitűzéseik reklámozására, pénzügyi források szerzésére és továbbítására. A támadásokról, kivégzésekről készített videofelvételek például pontosan ezt a célt szolgálják. Az újfajta kommunikáció a felkelés transznacionális jellegét is erősíti: a világ különböző részein kifejlesztett rögtönzött robbanószerkezetek (IED: improvised explosive device), szervezeti formák, harcmodok gyors továbbítását és adaptálását teszi lehetővé.

Hadműveleti szinten a kis csoportok és egyének által véghezvitt szétszórt taktikai akciók aggregált hatására építenek – ami stratégiai szinten már jelentős eredményekhez vezet. Az alacsony intenzitású háborúkból jól ismert rajtaütésekből, kivégzésekből, út széli autókba rejtett bombák robbantásából, az új hatalommal együttműködők likvidálásából és szabotázsakciókból álló eszköztárunk tökéletesen elegendő a lakosság sokkolására, félelemérzetének fokozására, a kormányzat és a koalíció támogatásának erodálására, az újjáépítés lassítására és az új intézményrendszer aláásására.

A felkelés mint konfliktustípus jellegzetességeit Irakban tovább árnyalja a fegyveres küzdelemben részt vevő nagyszámú csoport eltérő harcmodora, felépítése, célkitűzései stb. Ennek jelentősége, hogy különbözőségük okán a velük szemben eredményesen alkalmazható módszereknek is egyedieknek kell lenniük.

Az iraki felkelés tipológiája

Napjainkban az iraki felkelés aktivitásának három fő földrajzi térsége van. Az egyik a szunnita háromszög, a másik Bagdad, a harmadik pedig dél-Irak egyes síita arabok lakta vidékei. A felkelő csoportok céljait alapvetően szintén három kategóriába sorolhatjuk, ennek megfelelően beszélhetünk ideológiai, politikai és pragmatikus hajtóerőről. Első pillantásra az ideológiai és politikai szempontok talán azonosnak tűnhetnek. A két kifejezés használatával azt a különbséget kívánjuk megjeleníteni, miszerint egyes csoportok világnézeti alapon vívják háborújukat a fennálló iraki rendszer ellen, annak teljes bukásában érdekeltek. Az iraki felkelés egy másik szegmense azonban politikai célokat követ, tehát megfelelő feltételek teljesülése esetén hajlandó kiegyezni a jelenlegi politikai rendszerrel és annak részévé válni.

Természetesen az iraki felkelés bemutatása során nem mindig találkozunk teljesen tiszta kategóriákkal, sőt bizonyos esetekben eldönthetetlen, hogy éppen melyik motivációs bázis erősebb az adott szervezetben belül. Az elmúlt évek eseményeinek egyik

– természetes – jellegzetessége, hogy a felkelés egyes körzeteiben a kezdeti fragmentált ellenállás idővel szervezettebbé vált. Ennek hatását mutatja, hogy számos szervezet idővel az (inkább véletlenszerű, mint rendszeres) együttműködés útjára lépett.

A fenti szempontokat szem előtt tartva ebben a tanulmányban az iraki felkelésben részt vevő fegyveres szervezeteket három fő csoportra osztjuk. Az erős ideológiai jellemzők és a kiemelt nemzetközi figyelem kapcsán önállóan kezeljük az iraki al-Káida szervezetet. Másodjára a szunnita arab felkelést mutatjuk be, amelyik az iraki ellenállás legerősebb ereje. A harmadik csoportot a síita milíciák, ezen belül is leghangsúlyosabban a Muqtada asz-Szadr vezette Mahdi Hadserege alkotják.⁷

Az iraki al-Káida

Az Irakkal szemben elindított 2003-as úgynevezett harmadik öbölháború egyik fő indokát a terrorizmus elleni harc jelentette. Túl azon, hogy hamarosan bebizonyosodott az érv tarthatatlansága – hogy Irak támogatja az al-Káidát vagy a bázisa lenne –, paradox módon a rendszerváltástól kezdve bekövetkezett, amit a Bush-kormányzat ebben a vonatkozásban korábban vélt belelátni Szaddám Huszein rezsimjébe.⁸

A 2001. októberi afganisztáni hadművelet után az al-Káida és minden vele rokon-szervező vagy együttműködő terrorszervezet egy időre üldözötté és szervezetlenné vált. A 2003 májusa óta Irakban kibontakozó kaosz, a nemzetközi – elsősorban amerikai – csapatok jelenléte mágnesként kezdte el vonzani azokat a főleg arab fiatalokat, akik az Oszáma bin Láden kínálta, leginkább valaminek a tagadására épülő világképpel azonosulni tudtak.⁹

A források viszonylag egybehangzóan kétezer-háromezer főre becsülik az iraki felkelésben részt vevő külföldiek számát. Mivel a terroristák nemzeti hovatartozását nehéz megállapítani, ebben a kérdésben jelentős eltérések mutatkoznak izraeli¹⁰ és szaúdi-amerikai¹¹ források között. Az általuk elkövetett merényletek, robbantások számából feltételezni lehet viszont, hogy ennél jóval többen vannak.

A radikális iszlamista csoportok jelentős evolúción mentek keresztül 2003 óta, s ebben meghatározó szerepet játszott Abú Muszab az-Zarkávi. A jordániai származású terrorista saját szervezete is több kisebb egységet szívott magába, majd 2004 októberében az al-Káida iraki szervezetének nyilvánította magát. A *Mezopotámiai al-Káida* később további öt szalafista csoporttal egyesülve 2006 januárjától a Mudzsahedin Súra nevet vette fel. Az az-Zarkávi irányította terrorcselekmények, lefejezések, síita mecsetek ellen végrehajtott robbantások a szektariánus viszályt erősítették, és jelentős ellenérzést váltottak ki a szunnita arab közösségen belül.¹²

2006 elejétől jelentek meg az első híradások arról, hogy az al-Káida és egyes törzsek között egyre kiélezettebbé vált a viszony, illetve hogy egyes, főként a nacionalista-

szekuláris táborhoz tartozó felkelőcsoportok tárgyalásokra készen az iraki hatóságokkal és az Egyesült Államokkal, megtagadták és bírálták a már említett Mudzsahedin Súrát.¹³

A terroristavezető 2006 júniusi halála után az egyiptomi származású Abú Hamza al-Muhádzsir került a szervezet élére, és az ő irányításával is csatlakozott az Mezopotámiai al-Káida 2006 októberében az Abú Omar al-Bagdádi vezette Iraki Iszlám Államhoz. Az iraki iszlamista ellenállás jelenlegi ernyőszervezetének célja egy iraki iszlám kalifátus kikiáltása. A szervezet által 2007 áprilisában nyilvánosságra hozott „árnyék-kabinetben” mindössze egyetlen külföldi, a már említett al-Muhádzsir szerepel, ezt egyes elemzések úgy értékelik, mint az iraki al-Káida kísérletét arra, hogy minél inkább „helyinek”, nemzetinek tűnjön.

A szunnita arab felkelés

Az iraki felkelés magva a rendszer bukása óta a szunnita háromszögnek is nevezett, a Bagdadtól nyugatra és északra elterülő, arabok lakta négy tartomány: Anbár, Szaláhuiddin, Dijala és Ninive. 2003 előtt a Szaddám-rezsim fenntartásában kulcsszerepet játszó biztonsági és hírszerző szervezetek ebből a régióból merítették az emberanyagot. A lakosságon belüli arányukat meghaladó részvételük a titkosszolgálatok és a fegyveres erők kötelékében nem pusztán a Ba^cs Párt 1968 óta tartó uralmának volt köszönhető. Irakban mint az egykori Oszmán-Török birodalom egyik „utódállamában” a politikai elit szinte egésze és a gazdasági elit jelentős része a szunnita arab közösségből került ki.¹⁴

A Szaddám-rezsim különösen a második öbölháború (1991) után szentelt kiemelt figyelmet a törzsiség intézményének megerősítésére és a biztonsági szervek szunnita arab törzsek fiataljaival való feltöltésére. A lojalitás biztosításának megvoltak egyrészt az ideológiai alapjai (arab nacionalizmus, törzsiség), másrészt a rendszer az országot sújtó szankciók mellett is biztosította ezeknek a közösségeknek az egzisztenciális biztonságot és a társadalmi mobilitást. Miközben az életszínvonal az ország nagy részén csökkent, addig ezen a vidéken az életkörülmények nem változtak vagy javultak.¹⁵

Ez a közösség az új, síiták által dominált iraki államban nemcsak elveszítette korábbi privilégiumait és egzisztenciális biztonságát, hanem gyakorlatilag lesöpörték a politika színteréről. Ugyanakkor a szunnita arab felkelésben részt vevő fegyveres csoportok motivációi között iszlamista, szekuláris és törzsi/pragmatikus mozgatórugók egyaránt megtalálhatók.¹⁶

Az első fent említett kategória, az ideológiai elvektől vezérelt szervezetek csoportja leginkább az iszlamista csoportokat fedik le, mérsékelteket és radikálisokat egyaránt. Iszlamisták mindig is voltak Irakban, igaz a Ba^cs Párt uralmának kezdeti időszakában jelentős üldöztetésnek voltak kitéve. Az 1990-es évek elejétől viszont, annak érdekében,

hogy a rezsím stabilizálni tudja hatalmát, a kormány olyan programot indított, amely tágabb teret engedett a vallásnak, és az addig tisztán szekuláris nemzeti identitásban ismét szerepet kapott az iszlám.¹⁷

Ez a megújuló reislamizáló környezet a rezsím bukása után jó alapot szolgáltatott azoknak, akik meg akarták kérdőjelezni a kormány legitimitását. Egyrészt megtehetik ezt, mivel a Dzsafari- és az al-Málíki-kormány is külföldi, nem muszlim katonák segítségével igyekszik fenntartani hatalmát, másrészt az iszlamizmus nézetrendszerén belül elfoglalt álláspontjuktól függően az új politikai elit síita dominanciáját is megkérdőjelezhetik.

Az iszlamisták mérsékelt elemei számára a Muszlim Testvériség iraki ágából létrejött Iraki Iszlám Párt nyújt lehetőséget arra, hogy céljaik teljesülése esetén a politikai rendszer részévé váljanak. A mindenféle párbeszédet elutasító radikális, dzsihádisták számára adótnak tűnik a csatlakozás a már említett, az al-Káidával társult csoportokat összefogó, al-Bagdadi vezette Iraki Iszlám Állam felé.

A szunnita arab ellenállás másik fő alkotóeleme a ba^ʿaszista/nacionalista csoportok, amelyek egyértelműen az egykori rezsím híveit tömörítik. Az iraki felkelés nacionalista ágához számítják a Dzsihád és Reform Front néven egyesült három szervezetet: az Iszlám Hadsereget, az Anszar al Szunnát és a Mudzsahedin Hadsereget. Mellettük a legerősebb csoport az 1920-as Forradalmi Brigád.¹⁸

Ezeket a szervezeteket nem egy esetben az iraki szunnita közösség legerősebb politikai csoportosulása, a Muszlim Tudósok Szövetsége képviselte a kormánnyal és az amerikai hadsereggel való tárgyalásokon (emberrablások, Falludzsa 2004-es ostroma). A szervezet saját állítása szerint az ország háromezer szunnita mecsetjét képviseli, hívei ott vannak a parlamentben is jelen levő Iraki Iszlám Pártban és az Iraki Egyetértés Frontjában. Vezetője a jelenleg száműzetésben élő Hárisz ad-Dári.¹⁹

Ami megkülönbözteti az iraki nacionalista felkelőcsoportokat az al-Káidától és más szalafista szervezetektől, hogy az általuk alkalmazott erőszak nem teljesen öncélú. Elutasítják a dzsihádisták kísérletét egy Iraki Iszlám Állam létrehozására, s bár tartanak a síita közösség túlzott befolyásától, nem céljuk a felekezetek közti erőszak fokozása.

A szunnita felkelés harmadik alkotóelemét a törzsiség adja. Amatzia Baram szerint a törzsi érdekek, kultúra és társadalmi normák amerikai részről történő megsértése nagy szerepet játszott abban, hogy ez a közösség már a kezdetektől elfordult az új hatalomtól. A törzsi társadalomban egyrészt a klán vagy törzs tagjainak halála kötelezően megbosszulandó, ha azt a halált okozó fél nem váltja meg. Másrészt a szigorú erkölcsi és morális értékrend megsértése a házkutatások, letartóztatások során alkalmazott eszközök révén (nők megmotosása, a helyi kultúrában tisztátalannak tekintett kutyák alkalmazása) ismét csak az ellenérzéseket táplálta.²⁰

Baram törzsekre vonatkozó megkülönböztetett figyelme annyiban értékes számunkra, hogy az iraki szunnita felkelés szinte egésze – a külföldről érkező önkénteseket

kivéve – az iraki társadalmat alkotó törzsek támogatásán alapul. A felkelés sikeréhez szükséges katonai szakértelem, emberanyag, hátország biztosítása gyakorlatilag a törzsek jóindulatán, támogatásán múlik. A felkelőcsoportok teljes spektruma nem írható le ugyanakkor iszlamistaként vagy szekuláris arab nacionalistaként, mert a szervezetek jó részének tetteit a törzsi bosszú, az elégtétel vagy valamilyen politikai, gazdasági előny megszerzése motiválja.

2006 végétől, az amerikai hozzáállás megváltozásától kezdve számos példát találni arra, hogy Anbár tartományban a törzsek rendkívül pragmatikusan azt az oldalt támogatják, amelyik jobb lehetőségeket biztosít nekik.²¹ A tartományban 31 nagyobb törzs él, ezek közül 25 hozta létre az Anbár Megmentése Tanácsot (Anbar Salvation Council), amely a jelek szerint az Egyesült Államokkal együttműködve az iraki al-Káida ellen kezdett harcot 2006 őszén.²²

Az amerikai és iraki biztonsági erők az elmúlt években több tízezer milicistát öltetek meg vagy ítélték el, a felkelők száma mégis folyamatosan növekszik. A Brookings Intézet felmérése alapján viszonylag rekonstruálható az iraki szunnita ellenállás erősödése és mérete. A kezdeti három-ötezres létszám 2004 közepére 18-20 ezerre emelkedett, 2006 tavaszától amerikai becslések szerint az ellenállók száma húszezer fölé nőtt. A Brookings összesítése, katonai forrásokra alapozva és a felkelők támogatóit is beleszámítva 2007 elejétől a létszámot már hetvenezer főre becsüli.²³

A Mahdi Hadserege

A felkelésben részt vevő csoportok és a kormányzat oldalán álló milíciák határán áll a Muqtada asz-Szadr által vezetett Mahdi Hadserege. A síita milícia névleg a ifjú asz-Szadr apjáról elnevezett mozgalom Harakat asz-Szadr al-Thani fegyveres szárnya.²⁴ Ez a ketősség teszi lehetővé, hogy amíg a milícia az utcán harcol az amerikai erők ellen, addig a mozgalom harminc képviselőt delegált az iraki parlamentbe,²⁵ és tagjai kormányzati funkciókat vállaltak. A Mahdi Hadseregének céljai véleményünk szerint ennek megfelelően főleg politikai jellegűek, azaz vezetője Muqtada asz-Szadr belpolitikai ambícióinak támogatása. Erre utal, hogy a félkatonai egység több alkalommal is konfliktust vállalt más síita politikai szervezetekkel és a nedzsefi síita teológiai vezetéssel.²⁶

Muqtada asz-Szadr népszerűségének okai összetettek. Egyrészt nagybátyja, Mohamed Bákir asz-Szadr és főként édesapja, Mohamed Szadik asz-Szadr az előző rendszer sajátos belpolitikai viszonyainak köszönhetően kezdetben Bagdad támogatásával kezdetben hozzá a síita identitástudat újjászervezéséhez az 1990-es évek elején. Később függetlenül magát a diktatúra politikai szándékaitól jelentős népszerűsége és támogatásbázisra tett szert Irak síiták lakta városaiban. 1999-ben bekövetkezett halálakor kiterjedt és jól szervezett informális hálózatot hagyott maga mögött, amelyet aztán az

ifjú Muqtada 2003 nyarától teljes egészében átvett.²⁷ Másrészt asz-Szadr tömegtámogatottságát növelte, hogy a rendszerváltást követően ő volt az egyetlen síita politikus, aki nem emigráns ellenzékiként tért haza, s ennek megfelelően az egyetlen politikus maradt, aki képviselni tudta azokat az iraki síitákat, akik a Szaddám-rezsim eltávolítása ellenére is Amerika- és megszállásellenesek voltak.

A Mahdi Hadseregének tevékenysége katonai szempontból is teljesen más tulajdonságokat mutat. A szervezet nem dél-Irakban aktív elsősorban, hanem a nagyobb, etnikailag vegyes összetételű városokban: Nedzsefben, Kúfában, Bászrában és Bagdad síiták lakta negyedeiben (elsősorban Szadvárosban). Muqtada asz-Szadr szervezetének társadalmi háttere és így katonai ereje is elsősorban a szegény, aluliskolázott, nyomornegyedekben élő fiatalokból áll.

A szervezet által vívott fegyveres harc dinamikája hullámzó, mivel asz-Szadr elsősorban közvetlen politikai céljainak elérésére, zsarolásra használja. Ennek megfelelően főleg a kezdeti időszakban a Mahdi Hadserege rengeteg konfliktust vállalt az amerikai csapatokkal. Ezeknek az összeütközéseknek a csúcspontja 2004 nyara volt, amikor Nedzsefben és Szadvárosban a két fél között több napon át tartó harcok folytak. Később, ahogy asz-Szadr közeledett a politikai elithez, úgy csökkentek a megszálló hatóság és a milícia közötti összetűzések. Mire elérkezett a 2005. decemberi 15-i parlamenti választás ideje, addigra az amerikai erőket ért támadások száma az egy évvel korábbi átlag napi 160-ról lecsökkent napi kevesebb mint öt támadásra.²⁸

A Mahdi Hadseregének létszámát amerikai források hatvanezer főre becsülik. Tény az is, hogy az utóbbi időkben egyre több jel utal arra, hogy a milícia nem egységes, és nézeteltérések mutatkoznak a szervezet politikai és fegyveres irányítói között. Ennek következtében megjelentek olyan halálbrigádok, amelyek főszerepet játszanak a szektáriánus ellentétek kiélezésében, és gyakorlatilag önjáró módon működnek.²⁹

A felkelésben részt vevő konkrét fegyveres csoportok, illetve motivációik, célkitűzéseik, eszközeik és módszereik (röviden az ellenség) ismerete csak egyike a felkelés elleni sikeres küzdelem előfeltételeinek. Legalább ekkora fontossággal bír a korábbi tapasztalatok és tanulságok intézményesítése a felkelés ellen harcoló haderőkben. A következő részben kitérünk arra, hogy az Egyesült Államok Hadserege és a Tengerészgyalogság mekkora előrelépést tett e területen.

Lépéskényszer az amerikai haderőben: az új felkelés elleni doktrína

2006-ra nyilvánvalóvá vált, hogy az amerikai haderő képtelen kezelni a fent leírt, egyre erősödő iraki felkelést. Ebben politikai döntések és a doktrinális okokból következő nem megfelelő katonai fellépés egyaránt szerepet játszottak. A hadvezetés egyre sür-

getőbb lépéskényszerben találta magát, hogy a hadsereg és a tengerészgyalogság számára az iraki (és az afganisztáni) tapasztalatokat is figyelembe vevő új, felkelés elleni doktrínát fogalmazzon meg.³⁰

A feladatra David H. Petraeus tábornokot jelölték ki, aki az iraki konfliktus első évében a 101-es légideszant hadosztály parancsnokaként Moszul város és környékének biztonságáért volt felelős. Kihívásokra kész hozzáállásának és önálló kezdeményező-készségének köszönhetően minden felsőbb utasítás nélkül egy sor olyan kérdésben hozott újszerű – akár konfliktust is felvállaló – döntést, amely hosszú távon a körzet stabilitásának megőrzését eredményezte.³¹ Petraeus 2005 októberétől az Összhaderőnemi Kiképzőközpont vezetőjeként irányította a felkelés elleni új doktrína elkészítését. Az FM 3-24 (Field Manual 3-24: Counterinsurgency)³² elnevezésű dokumentum végleges verziója 2006 decemberére készült el.

Az új, felkelés elleni küzdelemről szóló kézikönyv nagy előrehaladást ért el azért, hogy előtérbe helyez egy témát, amelyről az elmúlt harminc évben az amerikai hadseregben nem volt népszerű beszélni. A vietnami háború keserű tapasztalatai miatt a haderő azt a konzekvenciát vonta le, hogy nem akar ilyen típusú háborút vívni, s ezért intézményesen figyelmen kívül hagyta a problémát. Ez a dokumentum most tudomásul veszi, hogy – többek között Amerika elsöprő hagyományos katonai fölénye miatt is, mivel ellenségei konvencionális háborúban sosem tudnák legyőzni, s ezért különböző aszimmetrikus hadviselési formák alkalmazásával próbálnak fölébe kerekedni – a felkelés a 20. század legvégének és a 21. század elejének uralkodó konfliktustípusa, amelyben az Egyesült Államok fegyveres erőinek helyt kell állniuk.³³ Előfordulásának gyakorisága pedig rákényszeríti a szárazföldi haderőt és a tengerészgyalogságot, hogy beemelje fő feladatai közé a felkelés elleni küzdelmet.

Másik nagy érdeme, hogy jelentősen finomítja a felkelés fogalmát; összetettebb, részletesebb betekintést ad e konfliktustípus különböző aspektusaiba, mint a korábban használt kézikönyv. Hosszasan taglalja a felkelések kialakulásának körülményeit a megszálló hatalmakkal szemben kialakuló ellenálló mozgalmaktól a szecessziós törekvésekig, a felkelők által használt módszerek belső logikáját a terroristacselekményektől az ellenállam létrehozásáig, az őket segítő tényezőket kezdeti stratégiai előnyüktől az információs környezet alakításának képességéig. Mély betekintést ad lehetséges motívációikba és célkitűzéseikbe, a támogatók mobilizálására használt eszközeikbe, a felkelés sérülékeny pontjaiba.

Egészen kiváló a felkelés elleni küzdelem fő céljának taglalása: a kormányzati legitimitás megőrzésének kérdése. Az új kézikönyv nagyon egyértelműen hangsúlyozza, hogy minden felkelés középpontjában a politikai hatalom áll, amelyet a kormányzat próbál megőrizni, míg a felkelők igyekeznek ebben megakadályozni. Utóbbiak erre az elvre építik stratégiájukat. A felkelés, a fegyveres harc során a lakosság a kormányzattól várja, hogy megteremtse vagy fenntartsa biztonságát. Ha azonban az emberek úgy ér-

zékelik, hogy a központi hatalom nem képes megvédeni őket a kibontakozó erőszaktól, ha ezt az egyik legalapvetőbb és legfontosabb szolgáltatást nem tudja nyújtani, akkor a lakosság elfordul tőle, és a vezetés elveszti legitimitását. Ezzel a lépéssel könnyen beindul egy gyakran önmagát erősítő mechanizmus: az emberek elidegenednek a politikától, és nem vesznek részt annak folyamataiban, az alapvető biztonság hiányában nem indul be az újjáépítés, e kettő tovább rontja a kormányzat hitelét és támogatottságát, illetve növeli a lakosság sérelmeit, amelyek miatt egyre inkább a felkelőket támogatja.

Ennek a mechanizmusnak a tükrében igazán üdvözlendő, hogy a kézikönyv nagy hangsúlyt fektet a biztonság és törvényes rend fenntartásának követelményére és az olyan szempontokra, mint hogy a felkelőket el kell szigetelni a lakosságtól, arányos katonai erőt kell alkalmazni a fegyveresekkel szemben, uralni kell az információs környezetet, orvosolni kell a lakosság sérelmeit, biztosítani kell számára az alapvető közszolgáltatásokat stb.³⁴

Azzal, hogy a kézikönyv hivatalosan is beemeli a hadsereg és a tengerészgyalogság fő „tevékenységi körébe” a felkelés elleni küzdelmet, olyan feladatokat és képességeket vár el a katonáktól, amelyek eddig hagyományosan nem katonai szervezetekhez vagy a Különleges Erőkhöz tartoztak. Ehhez el kell mozdulniuk a hagyományos „harcos” (*warrior*) szereptől, és ki kell azt bővíteni az intézmény- és infrastruktúra-építés, haderő-kiképzés feladataival. Ezekhez korábban nem kellett érteniük, nem voltak erre kiképezve, és nem szereztek ebben tapasztalatot.³⁵ Már csak azért sem, mert eddig az amerikai katonai gondolkodás az irreguláris hadviselést általában – s így a felkelés elleni harcot – nem választotta el olyan élesen a konvencionális háborútól, mint indokolt lett volna.

Korábban az volt az általános feltételezés, hogy ha a hadsereget megfelelő alaposággal kiképzik nagy támadó hadműveletekre, akkor majd könnyedén képes lesz kevésbé intenzív műveletek kezelésére is, mint amilyen például a békefenntartás vagy a felkelés elleni háború. Valójában jó néhány, a hagyományos hadviselés sikeréhez szükséges képesség – mint például a hadműveleti manőverezés képessége vagy a masszív tűzerő alkalmazása – vagy korlátozott hasznossággal bír a felkelés elleni küzdelemben, vagy egyenesen káros. Azok a katonai szervezetek, amelyek sikeresek a felkelés legyőzésében, általában épp azok, amelyek képesek meghaladni azt az intézményes nehézkedést vagy merevséget, amely hajlamos konvencionális háborút vívni egy aszimmetrikus háborúban is.³⁶

Az új felkelés elleni doktrína felismeri, hogy egy ilyen háborút nem lehet megnyerni csak katonai eszközök alkalmazásával. A felkelés elleni küzdelem magában foglalja a társadalom újjáépítését, a lakosság biztonságának garantálását, a helyi önkormányzatok legitimitásának előmozdítását, a nemzeti hadsereg kiképzését és *emellett* a felkelők elleni harcot – mindezt egyszerre. Épp ezen okok miatt a felkelés elleni küzdelem mindig nagyon hosszadalmas. Szilárd politikai elhatározást, szélsőségesen nagy türelmet, jelentős erőforrás- és időráfordítást igényel, és nagy erőket köt le.

A felkelés elleni kézikönyv első fejezetében olvasható az a kétoldalas rész, amely külön figyelmet érdemel. Címe *A felkelés elleni küzdelem paradoxonai*, s tartalmilag az Egyesült Államok eddigi iraki erőfeszítéseinek, illetve a felkelés elleni küzdelem eddigi gyakorlatának burkolt, de súlyos kritikáját olvashatjuk benne. A kilenc fő pontba szedett paradoxonok mindegyikében egyértelműen felismerhető az a hozzáállás és az a rossz gyakorlati megvalósítás, amely széleskörűen jellemző (remélhetőleg inkább jellemző volt) az Irakban szolgáló erőre, s ami égető szükségé tette az új kézikönyv elkészítését. „Néha minél jobban véded erőidet, annál kevésbé vagy biztonságban”, és „néha minél több erőt vetnek be, annál kevésbé hatékony”. „Néha az a legjobb reakció, ha nem teszünk semmit”, illetve „a felkelés ellen küzdők legjobb fegyverei sokszor nem lőnek”.³⁷

Az FM 3-24 hiányosságai

A felkelés elleni új kézikönyvnek érdemei mellett számos korlátja van. Általánosságban megfogalmazható vele szemben az a kritika, hogy csak egy, a felkelésről mint konfliktustípusról és az ellene vívott küzdelemről szóló, bevezető egyetemi kurzus alaposságával tárgyalja a témát. Ez persze célkitűzéseiből is következik, hiszen ha minden felkelésre általánosan alkalmazható kézikönyvnek készült, akkor szükségszerűen nem lesz képes a kirívó példák, a kivételek, a helyi sajátosságok leírására. Ez kérdésessé teszi gyakorlati alkalmazhatóságát, amely az iraki helyzettel való összevetésekor rögtön felszínre kerül.

Ez a doktrína egyféle, mondhatni sztereotip felkeléstípust ismer, és csak annak legyőzésére koncentrál, nem veszi figyelembe, hogy különböző fegyveres csoportokat és konfliktustípusokat különféleképpen kell kezelni. Sarkosan megfogalmazva azt feltételezi, hogy a síita milíciák, az al-Káida és a különböző szunnita felkelőcsoportok tagjai végső soron egymástól nemigen különböző fegyveresek, ezért uniformizált megközelítéssel, eszközökkel, módszerekkel lehet kezelni mindegyiküket. Nem tesz különbséget motivációik, céljaik és többek között abbéli hajlandóságuk szerint sem, hogy részt vegyenek a politikai folyamatban.³⁸ Nem képes útmutatóul szolgálni abban a kérdésben, hogy mindegyik csoporttal szemben ugyanolyan fegyveres erővel kell-e fellépni.

Az új kézikönyv – általánossága miatt – egyes részeiben kevésbé alkalmazható az iraki konfliktusra. Irakban nincs egységes felkelő szervezet, de még három főbb csoport sem, amely igazi, egységes irányítással és parancsnoki láncsal rendelkező szervezet lenne. Rengeteg kisebb, egymással időnként együttműködő, időnként pedig rivalizáló, vagy egyenesen háborúzó felkelőcsoport harcol Irakban, amelyek között létezik ugyan valami nagyon laza és bizonytalan hierarchia, de attól a szervezeti foktól nagyon távol állnak, hogy a szó szoros értelmében szervezetnek lehessen hívni bármelyiket is. A klasszikus felkelésekből ismert szükséges feltétellel, országos támogatóbázissal sem rendelkeznek; hátszágukat és utánpótlásukat elsősorban a globalizált információs rendszerek – internet és a média – biztosítják. E két okból következik, hogy többek

között a felkelő szervezetek nem szándékoznak sem ellenállamot, sem ellenkormányt felállítani és működtetni, nem akarják megszervezni az egész társadalmat, és nem akarnak alternatívaként feltűnni a jelenlegi kormányzattal szemben.

Ebben az értelemben a kézikönyv nem tudott eléggé elrugaszkodni a történelmi példáktól, amelyek kiindulópontul szolgáltak a felkelések tanulmányozásában.³⁹ Sok minden azokból a körülményekből, amelyek Mao, a Vietkong, a legtöbb, második világháború utáni felszabadító háború esetében érvényesek voltak, mára elvesztették relevanciájukat. Ez felveti a kérdést: ha hamisak a kiindulási pontok, hogyan lehet adekvát válaszokat adni az általuk jelentett kihívásokra? Másrészt az új konfliktusformák más eszközöket vagy módszereket igényelnek a felkelés ellen fellépő erőktől.

Lépéskényszer Washingtonban

Az amerikai hadvezetés által elindított munka mellett politikai téren is új hozzáállásra volt szükség. 2006-ra nyilvánvalóvá vált, hogy az iraki demokratizálódás intézményei, a hatalom új birtokosai korántsem urai a helyzetnek. A polgárháború felé sodródó iraki konfliktus miatt a Bush-adminisztrációnak egyre növekvő ellenállással kellett szembenéznie az amerikai belpolitikában. Ennek jelei jól érzékelhetően jelentkeztek politikai – a háborút támogatók számának csökkenése, az elnök népszerűségvesztése és a 2008-as választásokra történő előkészületek – és katonai téren, azaz a hadsereg és tengerészségelyagság harckészültségének és katonai moráljának csökkenése, az áldozatok növekvő száma és a felkelés fokozatos erősödése.⁴⁰

A megoldáskeresésben az első jelentősebb lépést nem is a kormányzat tette meg, hanem a demokrata és republikánus politikusokból álló Baker–Hamilton-bizottság, más néven Iraq Study Group.⁴¹ A 2006 decemberében – az új felkelés elleni kézikönyvvel egy időben – megjelent, a bizottság munkáját összefoglaló jelentés mind ez idáig a legalaposabb és legátfogóbb kísérlet amerikai részről az iraki helyzet kezelésére. A tanulmány elutasította mind az azonnali kivonulás lehetőségét, mind a jelenlét hosszú távú fenntartását. Megoldásként olyan komplex javaslatot tett le az amerikai elnök íróasztalára, amelynek – és ami a hírekben általában elsikkad – csak egyik eleme volt az amerikai hadsereg rövid távú létszámnövelése. A siker érdekében ugyanis ezzel *párhuzamosan* további két területen is cselekvési tervet javasolt.

Az egyik új iraki–amerikai külpolitikai offenzíva elindítását ajánlotta a régióban, mivel Irak szinte mindegyik szomszédja érdekelt a konfliktusban. Ezeknek az országoknak politikai céljai viszont általában nem esnek egybe Irak és az Egyesült Államok szándékaival. A legnagyobb visszhangot kiváltó két indítvány kétségkívül a Szíriát és Iránt érintő eddigi washingtoni hozzáállás felülvizsgálata volt, illetve az arab–izraeli konfliktusban való határozottabb és közvetlen szerepvállalás.⁴²

A másik elem az iraki kormány teljesítményének javítására koncentrált, javasolva, hogy 2007 folyamán egy sor olyan kérdésben hozzon döntést az al-Málíki-adminisztráció, amelyek az iraki konfliktus *politikai* rendezését segítenék. A szakértői csoport véleménye szerint sikerre csak akkor lehet számítani a polgárháborúval fenyegető konfliktusban, ha az általuk javasolt mindhárom részterületen eredmények születnek. Az általuk határidők, így az amerikai csapatok létszámának növelése 2007 nyaráig, majd csökkentésük megkezdése 2008 tavaszától is mindezek figyelembevételével nyerte volna el értelmét.⁴³

A Bush-adminisztráció első reakciója a Baker–Hamilton-jelentéssel kapcsolatban az volt, hogy a tanulmányban kifejtett javaslatokat „komolyan megfontolja, de valószínűtlen, hogy minden ajánlását elfogadná”.⁴⁴ Ehhez képest 2007. január 10-én az új Irak-stratégiát felvázoló beszédében Bush elnök szinte teljes egészében megismételte az Iraq Study Group javaslatait, kivéve a kapcsolatok felvételét Iránnal és Szíriával, de ez később mégis bekövetkezett.⁴⁵ Itt jelentette be, hogy az amerikai csapatok létszámát 21 500 fővel emelik meg.⁴⁶

Az amerikai elnök 2007. február 10-én az Irakban állomásozó amerikai erők főparancsnokává azt a David H. Petraeust nevezte ki, aki – mint már említettük – irányította a felkelés elleni új doktrína megírását, és korábban már kétszer szolgált Irakban. Persze az amerikai hadsereg fellépésének az új doktrína szerinti megváltozása nem történhet egyik pillanatról a másikra. A hierarchikusan szervezett konvencionális hadseregek hagyományosan lassan tanulnak és gyorsan felejtnek. Ebből a szempontból az Egyesült Államok hadereje még mindig a jobbak közé tartozik. Egyrészt azért, mert kevés országban képzelhető el egy olyan karrier, ahol egy vezérőrnagy újításait, innovatív tevékenységét ilyen formán jutalmazza a felső vezetés.⁴⁷ Másrészt azért is, mert a kritikát és szabad véleményt egyébként nehezen tűrő katonai hierarchiákhoz képest az Egyesült Államok hadseregében példás hagyományai és fórumai vannak a véleménynyilvánításnak, a legújabb tapasztalatok nyilvános megosztásának és megvitatásának.⁴⁸

A katonai vezetés újfajta hozzáállása már a doktrína megjelenése előtt tapasztalható volt elsősorban Anbár tartományban. A helyi törzsekkel vívott reménytelen harcok után a parancsnokok rájöttek, hogy ezeknek a közösségeknek a legfőbb sérelmei politikai és gazdasági jellegűek. A helyi szokások és erőviszonyok jobb megismerése után lehetővé vált a Szaddám-rezsim egykori kiváltságosainak integrálása a tartományi és önkormányzati szintű döntéshozatali testületekbe, illetve a rendőrségbe.

2006 nyarán létrejött az Anbár Megmentése Tanács (Anbar Salvation Council), a szervezethez az ott élő 31 törzsből 25 csatlakozott, a biztonsági erőknél felvételre jelentkező önkéntesek száma havi néhány tucatról ezres nagyságrendűre ugrott. A korábban az ellenállás fellegvárainak számító Ramádiban és Falludzsában sokat javult a biztonság.⁴⁹ Hozzá kell tennünk, hogy a fordulat bekövetkeztében legalább ugyanakkora, ha nem nagyobb szerepet játszott az is, hogy a helyi felkelő csoportok és az al-Káida között

belháborúval és leszámolásokkal járó konfliktus alakult ki, mivel utóbbiak támadásaik során nem voltak tekintettel a civil lakosságra, és a többségében szunnita törzsek síita alklánjait is célpontnak tekintették.⁵⁰

Hadművelet Bagdad biztonsági helyzetének javítására

Visszatérve Petraeus kinevezésére és a csapatnövelés megkezdésére, az amerikai tervek két területre összpontosultak: egyrészt a főváros, másrészt Anbár tartomány biztonsági helyzetének javítására. A *Törvény végrehajtása hadművelet*, illetve ennek részeként a *Bagdadi biztonsági terv*⁵¹ keretében az iraki hadszíntérre érkező erők nagy részét, öt dandárt irányítottak a fővárosba (az eredeti szándék szerint 2007 februárjától havonta egyet), amelyek iraki katonai és rendőri alakulatokkal igyekeztek javítani a helyzetet.

2007 júniusában az összes kijelölt amerikai dandár hadszíntérre érkezésével megkezdődött a legnagyobb hadművelet a Szaddám-rezsim megdöntése óta.⁵² Ennek során Bagdadban, illetve a vele szomszédos tartományok fővárossal határos körzeteiben indultak katonai akciók a Mahdi Hadserege, az Iraki Iszlám Állam és a szunnita felkelő csoportok ellen. Első lépésként ezek meggyengítése, kiszorítása, illetve felszámolása a cél, amelyet azonnal követ majd számos új, kisebb század- és szakaszszintű bázis felállítás és a helyreállítás elindítása.⁵³

2007 márciusára Bagdadban a biztonsági erők létszáma összesen mintegy százezer fő volt (ebből 35 ezer amerikai katona). Muqtada asz-Szadr 2007 májusáig teljesen visszavonult a nyilvánosságtól, valószínűleg Iránban várta ki a biztonsági terv eredményét.⁵⁴ A Mahdi Hadserege ez idő alatt alig mutatott aktivitást, míg az amerikai, iraki és brit erők Bagdadban és Dél-Irakban több városban is megpróbálták felszámolni vagy csökkenteni a szervezet erejét.⁵⁵ Egyes vélemények szerint asz-Szadr passzivitásában az is szerepet játszott, hogy az elmúlt hónapokban egyre kevésbé tudta irányítani saját szervezetét, és megnőtt az olyan helyi vezetők száma, akik nem voltak hajlandók parancsait követni. Így az amerikai–iraki erők offenzívája a Mahdi Hadserege ellen – ha lehet ilyet mondani – a lehető legjobbkor következett be számára, mert megkímélte attól a népszerűtlen intézkedéstől, hogy maga számoljon le a renitensekkel.⁵⁶

Anbár tartományban a 2006 nyarától kialakuló ellentét az Iraki Iszlám Állam (s ezen belül az iraki al-Káida) és a helyi felkelőcsoportok között még jobban kiéleződött 2007 elejére. A korábban nem létező rendőrséghez százával kezdtek csatlakozni a helyi törzsek fiataljai.⁵⁷ Egyre gyakoribbá váltak az egymás ellen irányuló támadások és a helyi vezetők célzott likvidálása mindkét oldalon.⁵⁸ Az iraki törzsek együttműködési készségének növekedése az amerikai és iraki biztonsági erőkkel nemcsak az egyes városok biztonságosabbá válásában mutatkozott meg, hanem abban is, hogy számottevően csökkent a katonákat és rendőröket érő támadások száma.⁵⁹

Az iraki felkelők és terroristák tevékenysége a bagdadi és anbári hadműveletek eredményeként jelentős mértékben áttevődtek a fővárostól északra fekvő és korábban is jelentős ellenálló bázisnak számító Dijala tartományba.⁶⁰ Az ellenük indított különböző hadműveletek jelentős támogatást kaptak a 2007 áprilisában az Anbár Megmentése Tanács mintájára megszületett Dijala Megmentése Tanácstól. Ez a szervezet is a legnagyobb arab (vegyesen szunnita–síita) törzseket tömöríti, és az al-Káida és az Iraki Iszlám Állam elleni harcukhoz csatlakoztak a különböző felkelő szervezetek helyi csoportjai is.⁶¹

A távoli politikai és gazdasági rendezés

Míg a hadműveletek kecsgetnek némi eredménnyel, a politikai rendezés távolinak látszik. Az Iraq Study Group jelentésének ismertetése során egyszer már felsorolt s a 2007. januári Bush-beszédbe beemelt ajánlások közül semmi sem valósult meg. A kurdok a nekik kedvezőtlen olajtörvény elfogadását blokkolták a parlamentben, mivel nem ad nekik elég önállóságot az új kirkuki olajmezők feltárásakor, s ezzel megfosztja őket a központi kormánytól független olajbevételek megszerzésétől. A legnagyobb frakcióval rendelkező síita tömörülés az egykori állampárt tagságának a rendezéséhez nem hajlandó hozzájárulni, míg a szunnita képviselők keveslik a közösségük számára kínált alkotmánymódosítás elemeit.⁶² Sem a választási törvényt nem módosították, sem a tartományi választások időpontjának kitűzését.⁶³

A konkrét ajánlások eredeti értelme az lett volna, hogy kijelölésükkel az amerikai politikai vezetés kézzelfoghatóvá tegye mind a saját, mind az iraki közvélemény előtt az ország állapotában bekövetkező változásokat. A fennálló rendszer legnagyobb hibája, hogy az amerikai katonai és gazdasági segítségnyújtás fennmaradása vagy változása nem áll összefüggésben az iraki politikai elit teljesítményével – az ellenkezőjére vonatkozó utalások ellenére sem –, azaz semmilyen előre bejelentett következménye nincs annak, ha az al-Málíki-kormány esetleg egyetlen területen sem mutat fel előrelépést.⁶⁴

A gazdasági újjáépítésre felajánlott amerikai összegek és eszközök valószínűleg képtelenek lesznek elérni a „kritikus tömeget”. Steve N. Simon kimutatása szerint az Irakra költött összegek és a Vietnamban a háború alatt fejlesztésre fordított pénzek nem állnak arányban. Akkor az Egyesült Államok GDP-jének két százalékát költötték el helyreállításra, Irakban mindössze 0,25 százalékát. Bár az afganisztáni gyakorlatból átvett Tartományi Helyreállítási Csapatok (Provincial Reconstruction Team, PRT) létszámát megduplázták Irakban, a civil és katonai szakértők száma még mindig elenyészően alacsony: 275 fő a 28 milliós országban. Ezzel szemben a 18 milliós Vietnamban 1969-ben megközelítőleg 8100 amerikai tisztviselő foglalkozott a rekonstrukcióval.⁶⁵ S bár az arányok egy az egyben nem feleltethetők meg egymásnak, az iraki újjáépítési erőfeszítésekre helyezett hangsúly elégtelen voltát jól mutatják.

Összegzés

Az iraki felkelés a mai kor hasonló konfliktusai közül is az egyik legösszetettebb. Az országot számtalan törésvonal mentén szabdálja szét az erőszak. A párhuzamosan zajló felszabadító háború és polgárháború véres eseményeit a végletekig súlyosbítja a nemzetközi dzsihádisták mozgalom küzdelme egy iszlamista kalifátus megteremtése érdekében. A három fő felkelőcsoport felekezeti, illetve etnikai alapon is megosztja az ország lakosságát. Emellett a felkelésben részt vevő fegyveres csoportok sokasága is a helyzet bonyolultságát fokozza. Elsőre azt hihetnénk ugyan, hogy egységes felkelő szervezet hiányában a felkelés maga is *relative* gyenge marad (vagyis harcát nem képes győzelemre vinni), ám ez a hiány egyrészt nem áll arányban az erőszak mértékével, másrészt csak még nehezebbé teszi a felkelés elleni erőknek az ellenség azonosítását. Harmadrészt pedig a felkelésben részt vevők számára már az is győzelem, ha ellenfelük feladja a harcot.

Következésképpen tudomásul kell venni, hogy az iraki felkelés elleni küzdelemben aratott siker még eléggé nagy haderő, az újjáépítésre rendelkezésre álló kellő forrás és az elhúzódó konfliktusban való részvételhez és kitartáshoz szükséges politikai akarat együttléte esetén sem lenne garantált. A Koalíciós Erők azonban ezek egyikét sem tudták maguk mögött; sőt a felkelés elleni, szűk értelemben vett harcot is többnyire rosszul vívták. Bár számtalan kiemelkedően célravezető és követendő példát találunk a felkelés elleni küzdelemben, amelyek képesek voltak ideiglenesen pacifikálni Irak egyes területeit – ilyen volt elsősorban például Petraeus tábornok moszuli teljesítménye –, ezek az új doktrína ellenére sem váltak általános gyakorlattá, rendszerszerűen alkalmazott megközelítéssé, vagy pedig túl későn vezették be a szükséges változásokat.

A felkelés elleni katonai küzdelem igencsak részleges eredményeit tovább gyengíti az a tény, hogy a konszolidáció *csak* katonai eszközökkel nem oldható meg. Hiába van ma már tisztában ezzel a Bush-kormányzat, és próbált ezért idővel nyomást gyakorolni az iraki belpolitikai fejleményekre, csekély eredmény született a törvénykezés és a gazdasági helyreállítás terén. Ily módon viszont a pusztán katonai megoldások, mint azt az új kézikönyv is megfogalmazza, nem vezethetnek sikerre. Az Egyesült Államok külpolitikai téren is képtelen volt áttörést elérni az iraki ellenállást kívülről támogató országok tekintetében; ezzel gyakorlatilag magára hagyta a katonai vezetőket, és erőfeszítéseik hatását tovább gyengítette.

2008 tavaszára a jelenlegi tervek szerint jelentősen csökkenni fog az amerikai erők létszáma Irakban, mert a novemberi elnökválasztásra a népszerűségében megcsappant republikánus pártnak fel kell készülnie. Ilyen körülmények között csak akkor van esély az iraki helyzet konszolidációjára, a viszonylagos stabilitás megteremtésére, legrosszabb esetben a nyílt polgárháború elkerülésére, ha főként a politikai rendezés és emellett a gazdasági-társadalmi újjáépítés területén jelentős lesz az előrehaladás. Ellenkező

esetben minden addig elért esetleges sikert megkérdőjelezhet majd a csapatok kivonása után az erőszak elszabadulása, az iraki belpolitikai erők megosztottsága és döntésképtelensége, valamint az iraki gazdaság gyenge teljesítménye, a helyreállítás lassúsága.

Jegyzetek

- 1 Természetesen nemzetközi jogi értelemben megszálló hatalomról és megszállásról csak abban az időszakban beszélhetünk, amíg az iraki kormány nem vette át a felelősséget 2004 nyarán. Ettől kezdve megszálló erőkről beszélni pontatlan ugyan, bár az elnevezés sokak értékítéletét tükrözi.
- 2 A Koalíciós Erők létszáma és a csapatokat küldő országok száma folyamatosan változik a konfliktus kezdete óta. 2003. március 27-én 49 országot sorolt fel a Fehér Ház weboldala, 2007 januárjára ez a szám 27-re csökkent az Egyesült Államokat is beleszámítva. Coalition Members, *The White House*, 2003. március 27. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030327-10.html>, MNFI Coalition Partners, *Multi-National Force – Iraq*, 2007. január 18. http://www.mnf-iraq.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=49&Itemid=129.
- 3 Field Manual – Interim 3. 07. 22. Counterinsurgency Operations. U.S. Army. Washington, DC: U.S. GPO, 1 October 2004.
- 4 *Field Manual 3–24. Counterinsurgency*. U.S. Army. Washington, DC: U.S. GPO, December 2006.
- 5 A legújabb kori felkelések jellegzetességeiről. bővebben: David Kilcullen: „Counterinsurgency Redux”. *Small Wars Journal*, 2007. május 18. <http://www.smallwarsjournal.com/documents/kilcullen1.pdf>.
- 6 Ennek a technikai együttműködésnek a jellegzetességeit írja le a hálózatos háború (*net war*) terminológia. Ez a hadviselési koncepció olyan, inkább lineáris hálózatokra és nem egységes hierarchiára, illetve vezetési és irányítási struktúrára épülő rendszert jelent, amelyben kis sejtek, csoportok kommunikálnak, együttműködnek egyeztetett támadások formájában, fegyvereket és információkat cserélnek, majd adott esetben soha többé nem kooperálnak újra. Erről részletesebben I. John Arquilla–David Ronfeldt–Michele Zanini: „Networks, Netwar, and Information-Age Terrorism”. In: *Countering the New Terrorism* (szerk. Ian O. Lesser et al.). Santa Monica: The RAND Corporation, 1999, 39–84. o.
- 7 Bár a kurd kisebbség is fenntart saját milíciát (pesmerga), azt nem vizsgáljuk ebben a tanulmányban, mert nem vesz részt az iraki felkelésben.
- 8 Mindössze egyetlen szervezetnek volt kapcsolata az al-Káidával, ám az a kvázi-független iraki Kurdisztán területén működött, ahol a Szaddám-rezsimnek semmilyen formális befolyása nem volt.
- 9 A szakirodalomban *dzsihádzimusnak* nevezett irányzat az iszlám világban működő Nyugat-barát rendszerek megbukatását, mindenféle külföldi jelenlét megszüntetését tűzte ki célul, miközben bevallotta az iszlám klasszikus alapelveitől való eltávolodásnak – és ezért üldözendőnek – tartja a szíta iszlámot (és a szúfizmust). Mivel harcukban az erőszakot a civil lakosság ellen szinte korlátok nélkül alkalmazza, ezért – véleményünk szerint – mára terrorizmussá degradálódott. Guilain Denoeux: „The Forgotten Swamp: Navigating Political Islam”. *The Middle East Policy*, Vol. 9. No. 2. (2002). 56–81. o. Giles Kepel: *The War for Muslim Minds*. Cairo: The American University in Cairo Press, 2006. 327. o., Rostoványi Zsolt: *Az iszlám világ és a nyugat*. Budapest: Corvina Kiadó, 2004. 95. o.
- 10 A kérdés egyik kutatója, Reuven Paz 2004 és 2005 között 154 olyan nevet vizsgált meg, akiknek halálát különböző szalafista csoportok maguk ismerték el és tették nyilvánossá weboldalaikon. A felmérésből kiderül, hogy a halottak hatvan százaléka szaúdi, húsz százaléka szíriai, hét százaléka kuvaiti volt. Az iraki származásúak meglepően keveset, csak nyolc százalékot tettek ki. Reuven Paz: *Arab volunteers killed in Iraq: an Analysis*. Herzliya: Global Research in International Affairs (GLORIA) Center, 2005. március. 7. o. A külföldiek jelenléte két másik forrásból is nyomon követhető. Egyrészt

- az iraki vagy amerikai börtönökben raboskodó személyek jelenlétéből, másrészt a propagandacélokot szolgáló és rendszeresen megjelenő *Mártírok életrajza* című sorozatból. Ennek az interneten terjesztett kiadványnak a legutóbbi, 29. száma 2007 áprilisában jelent meg. Abdul Hameed Bakier: „New Issue of the Martyrs’ Biographies Released”. *Terrorism Focus*, Vol. 4. No. 8. (2007). 2. o.
- 11 Nawaf Obaid és Anthony Cordesman szaúdi nemzetbiztonsági forrásokra hivatkozva 12 százalékra, mintegy 350 főre becsüli a szaúdi nemzetiségűek arányát. Számításaik szerint a legnagyobb külföldi „kontingensük” az algériaiaknak (húsz százalék) és a szíriaiaknak (18 százalék) van, míg az iraki al-Káida kilencven százaléka szerintük irakiakból áll. Nawaf Obaid–Anthony Cordesman: *Saudi Militants in Iraq*. Washington D. C.: Center for Strategic Studies, 2005. 6–9. o.
 - 12 2005 augusztusában Zarkávi 24 órát adott a Ramádiban élő mintegy húszezer síitának, hogy elhagyják a várost. A közösség azonban Irak egyik legnagyobb – többségében szunnita – törzséhez tartozott (nem ritka, hogy egy több százézes létszámú törzsben vegyesen élnek síiták és szunniták), amely megelégedve az állandó fenyegetést, fegyveres harcokban védte meg rokonait. „Iraqi Sunnis Battle To Defend Shiites”. *Washington Post*, 2005. augusztus 14. o.
 - 13 Kathleen Ridolfo: *Sunni Insurgents Turning Against Al-Zarqawi*. Prague: RFE/RL, 2006. január 26. <http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/1/2E2E0357-55E5-4E06-AD2D-B890F8F21442.html>.
 - 14 Wagner Péter: „Az iraki fegyveres erők és biztonsági szervezetek”. *Új Honvédségi Szemle*, No. 4. (2003). 30–49. o.
 - 15 Amatzia Baram: „Saddam Husayn: Between his Power Base and the International Community”. *Middle East Review of International Affairs*, Vol 4. No. 4. (2000). 4–21. o.
 - 16 Amatzia Baram: *Who Are the Insurgents? Sunni Arab Rebels in Iraq*. Washington D. C.: United States Institute of Peace, 2005. április, 3–4. o. Jeffrey White: *An Adaptive Insurgency: Confronting Adversary Networks in Iraq*. Washington: The Washington Institute for Near East Policy, 2006. 4–5. o. Ahmed Hashim: „Foreign Involvement in the Iraqi Insurgency”. *Terrorism Focus*, Vol. 2. No. 16. (2004). 1–4. o.
 - 17 Síita oldalon ennek a folyamatnak volt köszönhető Muqtada asz-Szadr apjának, Szadik asz-Szadr aiatollahnak a felemelkedése és népszerűsége.
 - 18 Bár a szervezetek neve egyértelműen iszlamista beállítottságot sugall, ezek a csoportok elsősorban nacionalista követeléseket fogalmaztak meg. „Rifts suggest growing isolation of radical groups”, *Financial Times*, 2007. május 4. <http://www.ft.com/cms/s/ef005976-f9dc-11db-9b6b-000b5df10621.html>.
 - 19 A szervezet kapcsolatát az iraki felkeléssel több információ is alátámasztja. A nacionalista 1920-as Forradalom Brigádja ellenálló szervezet 2007 márciusáig ad-Dári unokatestvérének, Hárisz Zahir Hamisz ad-Dárinak a vezetése alatt állt, ám ekkor az al-Káida megölte. Fiát, Muszanná ad-Dárit az amerikai hatóságok szintén terrorcselekmények elkövetésével vádolják. „Al-Qaeda Loses an Iraqi Friend”, *Time*, 2007. május 14. <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1620607,00.html>.
 - 20 Baram: *Who Are the Insurgents?* 7. o.
 - 21 Ez egyébként nem Anbár tartomány sajátossága. Legyen szó Kurdisztánról vagy Afganisztánról, azokban az országokban, amelyekben a társadalmi berendezkedésben meghatározó szerepet játszanak a törzsek, ezek a folyamatok ugyanígy megvonta az elmúlt évszázadokban.
 - 22 „Iraqi Tribes to Join Forces to Fight Insurgents”, *New York Times*, 2006. szeptember 17. <http://www.nytimes.com/2006/09/17/world/middleeast/17cnd-iraq.html?ex=1181275200&en=1d9c1240a123a219&ei=5070>.
 - 23 *Iraq Index: Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-Saddam Iraq*. Washington D. C., The Brookings Institution, 2007. 38. o. <http://www.brookings.edu/fp/saban/iraq/index.pdf>.
 - 24 Iraq’s Shiites Under Occupation, Bruxelles, International Crisis Group, 2003. szeptember 9. 16. o.
 - 25 Kenneth Katzmann: *Iran’s Influence in Iraq*, CRS Report for Congress, 2007. május 22., 2. o.
 - 26 A tanulmányban azért nem esik szó a Badr Brigádok nevű szervezetről és más síita csoportokról, mert azok a miután az új iraki kormányban a síiták átvették a belügy- és a hadügyminisztérium irányítását, integrálva lettek a különböző állami biztonsági szervezetekbe (katonai, félkatonai, rendőri egységek).

- 27 A kuvaiti háború után Irakban iszlamizálási kampány kezdődött, amely során az addig szekuláris állam számos engedményt tett a vallásnak és szimbólumainak. Szadik asz-Szadr kezdetben azért kapott támogatást a rezsimtől, hogy ellentételezze az iráni befolyást a síiták között. Asz-Szadr ugyanis a kevés arab származású vallási vezetők egyike volt, így fel lehetett használni az iraki nacionalizmus propagálására is a Nedzsefben élő nem arab származású nagyajattollahok ellen. Asz-Szadr hamarosan kétfrontos háborút vívott. Egyrészt kritizálta a többi (nem arab) vallási vezető – így például Ali Szíisztáni – konformista, elitista hozzáállását, másrészt bírálta a rezsimet és magát Szaddám Huszeint is. *Iraq's Muqtada al-Sadr*. Bruxelles, International Crisis Group, 2006. július 11. 4–5. o.
- 28 Anthony Cordesman: *Iraq's Evolving Insurgency and the Risk of Civil War*. Washington D. C.: Center for Strategic and International Studies, 2006. március 23. 196. o.
- 29 Cordesman: *Iraq's Sectarian and Ethnic Violence and Its Evolving Insurgency: Developments through Spring 2007*. Washington D. C.: Center for Strategic and International Studies, 2007. április 2. 104–106. o.
- 30 Legutóbb több mint 25 éve publikáltak kézikönyvet ebben a témában. *FM 8-2: Counterinsurgency Operations*. Washington DC: Headquarters U.S. Marine Corps, Department of the Navy. 1980, http://www.marines.cc/downloads/FMFM8_2/MAIN-1.pdf, 2007. június 10. Bár ez a kézikönyv több kiadást is megélt – legutolsó frissítését, a FMI 3-07.22-t 2004 októberében adták ki –, alapvető és lényegi változtatásokat nem eszközöltek rajta.
- 31 Jess T. Todd–John Freeburg: The 101st Airborne Division in Iraq, *Military Review*, 2004. november/december, 39–41. o.
<http://usacac.leavenworth.army.mil/cac/milreview/download/English/NovDec04/freeburg.pdf>.
- 32 *Field Manual 3–24: Counterinsurgency*. Washington DC: Headquarters, Department of the Army, 2006, <http://www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-24.pdf>.
- 33 *Field Manual 3–24: i. m. ix. o.*
- 34 Fred Kaplan: „Fighting Insurgents, By the Book”, *Washington Post*, 2007. május 13.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/07/07/AR2006070701151.html>
- 35 *Field Manual 3–24: i. m. Foreword.*
- 36 *Field Manual 3–24: i. m. ix. o.*
- 37 *Field Manual 3–24: i. m. 1. fejezet 22–23. o.*
- 38 Richard H. Schultz Jr. - Andrea J. Dew: „Counterinsurgency, by the Book”. *International Herald Tribune*, 2007. június 11. <http://www.iht.com/articles/2006/08/07/opinion/edshultz.php>.
- 39 Ralph Peters: „Progress and peril. New counterinsurgency manual cheats on the history exam.” *Armed Forces Journal*, 2007. június 8. <http://www.armedforcesjournal.com/2007/02/2456854>.
- 40 Az iraki konfliktus amerikai politikára gyakorolt hatásaival Magyarics Tamás tanulmánya foglalkozik ebben a számban.
- 41 Az Iraq Study Group George BW. Bush elnök felkérése jött létre. A csoport két elnöke James Baker (volt külügyminiszter George H. Bush alatt) és James Lee H. Hamilton (a képviselőház külügyi bizottságának korábbi vezetője) volt. A jelentést több hónap kutatómunka és szakértőkkel folytatott konzultáció előzte meg. *The Iraq Study Group Report*, 2006. december 6.
http://www.bakerinstitute.org/Pubs/iraqstudygroup_findings.pdf.
- 42 *The Iraq Study Group Report: 38–40. o.*
- 43 *I. m.: 40–47. o*
- 44 Bush resists idea of troop withdrawal, *International Herald Tribune*, 2006. december 7. <http://www.iht.com/articles/2006/12/08/america/web.1207prexy.php>.
- 45 Csak a külpolitikai rendezés kérdései kaptak kevesebb hangsúlyt, különösen tekintettel a nagy visszhangot kiváltó szír és iráni kapcsolatfelvételre. A jelentés belpolitikai és a biztonsági helyzet rendezésére tett ajánlásai átkerültek a beszédbe. *Fact Sheet: The New Way Forward in Iraq*, Office of the Press Secretary The White House, 2007. január 10.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/01/20070110-3.html>.
- 46 *President's Address to the Nation*, Office of the Press Secretary The White House, 2007. január 10.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/01/20070110-7.html>.

- 47 Itt Petraeus moszuli teljesítménye miatti „kiemelésére” gondolunk.
- 48 A különböző amerikai katonai szakfolyóiratok (*Military Review, Parameters*) ennek megfelelően 2001 óta tele vannak a felkelés és terrorizmus elleni harc különböző elméleteivel és tanulságaival. Ezeket olyan tisztek és tábornokok írják, akik hónapokkal korábban a világ távoli pontjain a törzsben vagy a harctéren szereztek tapasztalataikat.
- 49 The Anbar Tribes vs. al-Qaeda, Continued, *The Fourth Rail Blog*, 2006. november 22. http://billroggio.com/archives/2006/11/the_anbar_tribes_vs.php, Guns fall silent in Iraqi city, *Al-Jazeera*, 2007. április 10. <http://english.aljazeera.net/NR/exeres/496D57B9-6528-4A01-B5B0-AB48486F5CDD.htm>.
- 50 Különösen a nagyobb törzsek, törzsi konföderációk esetében gyakori, hogy egy vagy több klán, alkán a törzsben belül a síita irányzat híve. Ez természetesen a síita többségű dél-iraki törzseknél is előfordul.
- 51 Angolul: Operation Enforcing the Law és Baghdad Security Plan.
- 52 A hadműveletek egyaránt érintették a síita és szunnita negyedeket, valamint a fővárost körülvevő kisebb városokat. Kimberly Kagan: Operation Enforcing the Law: The Baghdad Security Plan Begins, *The Institute for the Study of War – The Weekly Standard*, é. n., 1–19. o.
- 53 The Battle of Iraq – 2007, *The Fourth Rail Blog*, 2007. június 20. http://billroggio.com/archives/2007/06/the_battle_of_iraq_2.php.
- 54 Iraqi Special Forces Kill Militia Leader in Basra, *Guardian*, 2007. május 25. <http://www.guardian.co.uk/Iraq/Story/0,,2088299,00.html>.
- 55 *Al-Sadr Tries New Tactics, But Strategy Still The Same*, Radio Free Europe/Radio Liberty, 2007. április 10. <http://www.rferl.org/featuresarticle/2007/04/44204d6b-7af2-4143-87ce-27273a572656.html>
- 56 Steven N. Simon: *After the Surge*, Council on Foreign Relations, No. 23. 2007/február, 18. o.
- 57 *Hundreds of Ramadi Residents Join the Police*, Multi National Force–Iraq, 2007. január 11. http://www.mnf-iraq.com/index.php?option=com_content&task=view&id=8976&Itemid=128.
- 58 *Al-Qaeda Tactics Lead To Splits Among Insurgents*, Radio Free Europe/Radio Liberty, 2007. április 17. <http://www.rferl.org/featuresarticle/2007/04/ca95fafc-1e70-450a-a4bf-9417b05caa3c.html>.
- 59 A Brooking Intézet kimutatása szerint ez a 2006-ban átlagolt napi 25 támadásról 2007 áprilisára napi ötre esett vissza. *Iraq Index*, Brookings Institution, 2007. június 18. www.brookings.edu/iraqindex.
- 60 A tartományi szintű közigazgatás a rossz biztonsági helyzet miatt nem működött egyáltalán 2006. október és 2007. január között.
- 61 Diyala Residents Confront al-Qaeda and the Islamic State of Iraq, *Terrorism Focus*, Jamestown Foundation, Vol. IV, No. 17. 3–4 o. Anbár és Dijala mellett már létrejött a Szaláhuddin Megmentése Tanács is, hasonló célokkal. Salah al-Din Council Faces Reprisal Attacks, *IraqSlogger*, <http://www.iraqslogger.com/index.php/post/2991>.
- 62 In Iraq, benchmarks look more like obstacle course, *International Herald Tribune*, 2007. június 12. [Http://www.ihf.com/articles/2007/06/12/news/bench.php](http://www.ihf.com/articles/2007/06/12/news/bench.php).
- 63 *Iraq Index: i. m.* 15 o.
- 64 *What are Iraq's Benchmarks?* Council on Foreign Realtions, 2007. május 15. <http://www.cfr.org/publication/13333/>.
- 65 Simon: *i. m.* 3–4 o.

Noémi Bíró–Péter Wagner: *Insurgents, Terrorists, and Death Brigades in the Iraq Conflict*

The conflict in Iraq is one of the most complex ones of contemporary similar conflicts. Violence cuts the country along several fault lines. The bloody events of the war of independence and the civil war, which are happening simultaneously, are gravely ex-

acerbated by the struggle of the international jihadist movement for the establishment of an Islamist caliphate. The three major insurgent groups divide the population of the country along religious and ethnic lines as well. Moreover, the multitude of the armed groups which are taking part in the insurgency makes the situation even more complex. At first sight we might think that because of the lack of a unified insurgent organization the insurgency itself is *relatively* weak (that is, it cannot win), but this lack of unity is not in proportion of the level of violence on the one hand while, on the other one, it only makes for the forces opposing the insurgency more difficult to identify the enemy. Finally, the insurgents win if their enemy gives up fighting.

Therefore, we should realize that even a large military force, an adequate supply of resources for reconstruction, and a political will for the necessary stamina together do not guarantee success in the fight against insurgency in Iraq. However, the Coalition Forces did not possess any of these factors; in fact, they were even fighting the narrowly defined war against the insurgency in a flawed way. Though there are a number of outstandingly useful examples that could be followed in the fight against insurgency, which were able to temporarily pacify certain parts of Iraq, for instance, General Petraeus's success in Mosul, they have not been applied universally despite the new doctrine. Another problem is that changes were introduced too late.

The achievements of the military fight against insurgency is weakened further by the fact that consolidation cannot be effected by *exclusively* military means. It does not really matter that the Bush Administration is also aware of this fact and that is why it tries to put pressure on the domestic politics in Iraq declaring that the American military commitment is not open-ended, legislation and economic reconstruction have produced only meager results yet. Thus, as the new manual also puts it, military solutions alone cannot succeed. The United States has been unable to achieve a breakthrough either with regard to the countries which support the Iraqi resistance from outside; it practically means that Washington has left the military leaders on their own and has further weakened the impact of their efforts.

According to the current plans, the number of American troops will have substantially decreased by the Spring of 2008 because the Republican Party, which has lost a part of its popularity, has to prepare itself for the presidential election in November. In such circumstances the only chance for the consolidation of the situation in Iraq and the creation of a relative stability, or, if the worst comes to the worst, the avoidance of an open civil war, if there were substantial development in political settlement and in the economic-social reconstruction. Otherwise, the unleashing of violence, the deep divisions among the Iraqi domestic political forces after the withdrawal of the Coalition troops and their inability to make decisions, as well as the poor performance of the Iraqi economy and the slow reconstruction might challenge all the potential success achieved so far.